

YARATICILIK İLE ÖĞRETMEN DAVRANIŞLARI VE AKADEMİK BAŞARI ARASINDAKİ İLİŞKİLER

Dr. M. Yüksel ERDOĞDU¹

Özet

Amaç: Bu araştırmanın temel amacı; yaratıcılık ile öğretmen davranışları ve akademik başarılar arasındaki ilişkileri ortaya koymaktır. **Yöntem:** Bu araştırmanın evreni Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi sınırları içindeki ilköğretim okullarıdır. Araştırmanın örneklemini seçkisiz olarak belirlenen beş ilköğretim okulunun birinci kademesinde, beş yıl boyunca aynı öğretmen tarafından okutulan 389 beşinci sınıf öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırmada Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeği ile Williams Yaratıcılık Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. **Sonuçlar:** Öğretmenlerin öğrencilere yönelik demokratik davranışlar sergilemesi onların yaratıcılıklarının gelişimine destek olmaktadır. Öğrencilerin yaratıcılıkları ile akademik başarıları arasında düşük ama anlamlı ilişkiler mevcuttur. **Tartışma:** Eğitim ortamında zihinsel olarak üst düzeyde bulunan bireyler pekiştirilmekte ancak yaratıcılık göz ardı edilmektedir. Kalkınma ve gelişimin sağlanabilmesi, toplumlarda yaratıcılık yeteneği yüksek olan bireylerle mümkün olacaktır. Yaratıcılık yeteneğinin gelişimine etki eden bir çok faktör bulunmaktadır. Bu araştırma da görüldüğü gibi öğretmenlerin öğrencilere olan yaklaşımı onların yaratıcılıklarını etkilemektedir.

Anahtar Sözcükler: Yaratıcılık, Öğretmen Davranışları, Akademik Başarı.

RELATIONSHIPS BETWEEN CREATIVITY, TEACHER BEHAVIOURS AND ACADEMIC SUCCESS

Abstract

Objective: The main aim of this research is to put forward the relationships between creativity, teacher behaviours, and academic success. **Method:** The range of this research is the primary schools within Diyarbakir Metropolitan Municipality borders. Sampling of the research is composed of 389 students of 5th grade, who were taught by the same teacher for five years in the first stage of five primary schools which were chosen randomly. In this research Perceived Teacher Behaviours Scale and Williams Creativity Assessment Packet have been used. **Results:** Democratic behaviours of teachers towards students support their development of creativity. There are low but meaningful relationships between the creativity of the students and their academic success. **Discussion:** In education, the individuals of high level are reinforced but creativity is not considered. The development and improvement will be possible with individuals who have high creativity skills in societies. There are many factors affecting the development of creativity skill. As it is seen in this research, the approach of the teachers towards the students are affecting their creativity.

Key Words: Creativity, Teacher Behaviours, Academic Success

Yaratıcılık kavramının günümüzde bilim insanları tarafından açık ve kesin bir tanımı yapılamamaktadır. Bazılarına göre yaratıcılık bir işlem, bazılarına göre ise bir üründür. Ancak yaratıcılık kavramı üzerinde bilim insanlarınca üzerinde uzlaşılan ortak nokta; yaratıcılığın yeni ve farklı bir şey yapmak olduğu ya da gözlenebilen bir ürüne bağlı olarak yaratıcılığın değerlendirilebileceği şeklindedir. Rouquette'e (1992) göre yaratıcılık; baskı, kişi, işlem ve ürünün birbirleriyle kaynaşmasından oluşmaktadır. Torrance'a (1968) göre yaratıcılık; kişinin bir

¹ Dicle Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü
E-mail: yerdogdu@dicle.edu.tr

problem karşısında problemin çözümünde yeni bir ürün ortaya koymasındır. Bu bağlamda Torrance yaratıcılığı bir eylem olarak tanımlanmıştır. Bu eylem artistik olabileceği gibi, mekanik ve teorik de olabilir. Stewig'e (1985) göre; yaratılan ürünün mutlaka yeni ve daha önce bilinmemiş olması ve geçerli olması gerekmektedir. Turgut'a (1990) göre "Yaratıcılık, doğurmak, yaşatmak, meydana getirmek anlamındadır. Yaratıcılıkta dinamik bir süreç söz konusudur. Yaratıcılık her alanda vardır. Çünkü bilim, felsefe ve sanat işi, bir yerde doğurmak, yaratmak ve meydana getirmek işidir."

Alışlagelmişin dışında yaratıcı düşünen bireyler doğal olarak, normal düşünen bir insandan farklı niteliklere sahiptir. Yaratıcı düşünenler diğer bireylere göre daha esnektirler ve yeni durumlara daha kolay uyum sağlarlar, daha dikkatlidirler, başkalarının değer verdiği şeyleri görür ve bunlara değer verirler. Çevreye ve diğer insanlara karşı daha uyumlu ve duyarlıdır. Kendilerine güvenleri vardır ve kendilerinden emindirler (Carin ve Sund, 1985).

Yaratıcılıkla ilgili araştırmalara bakıldığında hemen hemen bütün çocuklarda yaratıcı düşünmenin değişik düzeylerde olduğu gözlenmiştir. Küçük çocuklarda yaratıcı beceriler daha kolay gözlenmektedir ancak yaratıcı düşünce pekiştirilmediğinden, "doğrusunu yap, akılsız olma, ya da bunu nasıl böyle yaparsın" gibi yorumlarla engellendiğinden yok olmaktadır (Fyle,1985).

Yaratıcılık her çocukta vardır ve bu yetenek eğitim ortamında uygun koşullar hazırlanarak geliştirilebilir. Yaratıcı düşünmenin gelişmesine uygun eğitim tarzları oluşturmada eğitim programları önemli bir yere sahiptir. Özellikle ilköğretime başlanan ilk yıllar belli bir yaratıcılık potansiyeline sahip olarak gelen öğrencilerin bu potansiyellerini geliştirmesi ve kullanabilmesi için uygun bir dönemdir(Bessis-Jaqui, 1973).

Bir toplumun gelişmesi ve geleceği, o toplumdaki öğretmenlerin ve öğrencilerin yaratıcılığını dikkate alma ve geliştirebilme çabaları ile yakından ilgilidir. Yaratıcılık buluşlara, buluşlar teknoloji ve üretime dönüşmekte, sonuçta ekonomik anlamda kalkınma ve toplumun genel refah düzeyi yükselmektedir. Yaratıcılıkları değerlendirilmeyen, üretici becerilerden yoksun bireylerden oluşan toplumların gelişmesi de zor olmaktadır. Yaratıcı sorun çözme becerilerinin geliştirilmesinin, demokrasilerini yerleştirmeye ihtiyacı olan toplumlar için önemi açıktır. Buradan hareketle bireyleri topluma hazırlayan eğitim kurumları, bireylerin yaratıcılığının değerlendirilmesi ve geliştirilmesi açısından önemlidir(Şahin, 2003).

Yaratıcılık, denenmeyen yolları denemeyi, varolan kesin doğrulardan şüphe etmeyi ve bazen de başarılı olmanın, sonuca ulaşmanın riskli olduğu durumlara girmeyi gerektirir.Bu nedenle; eğitim sistemleri ile yaratıcılık arasında çelişkiler yaşanmakta ve sonuç olarak

yaşamları boyunca yanılma ve başarısızlığın tehlikelerini öğrenmiş olan eğitilmiş insanlar, daha az yaratıcı olmaktadırlar (Aslan, 1994).

Öğrencilerin yaratıcılıklarını, akademik başarılarını doğrudan ya da dolaylı etkileyebilecek bir çok çevresel değişkenin olabileceği genel bir kabuldür. Öğrenci başarısını etkilemesi açısından önemli ve ilk akla gelen öğretmenlerdir. İyi bir öğretmen, yeri geldiğinde, öğrencinin gözünde ana-babadan ve tüm başka kişilerden üstün tutulabilmektedir. Bu sebeple öğretmenin, öğrenci üzerinde eğitsel etkisi de önemlidir.

Başarı kavramı Wolman'a göre (1973), "istenilen bir sonuca ulaşma yönünde bir ilerlemedir". Başarı bu kadar geniş kapsamlı tanımlanmakla birlikte eğitimde başarı denildiğinde genellikle okulda okutulan derslerde geliştirilen ve öğretmenlerce takdir edilen notlarla, test puanlarıyla ya da her ikisi ile belirlenen beceriler veya kazanılan bilgilerin ifadesi olan "Akademik Başarı" kastedilmektedir (Carter, Good, 1973).

Akademik başarı genellikle, öğrencinin psikomotor ve duyuşsal gelişiminin dışında kalan, bütün program alanlarındaki davranış değişmelerini ifade eder (Ahmann, Glock, 1971). Bununla birlikte okulda okutulan derslerle öğrencilerde sağlanması öngörülen davranış değişiklikleri bilişsel davranışlarla sınırlı değildir (Julian ve ark., 1972).

Eğitim ve öğretim etkinliklerinin temel amacı; öğrencilerde istenen yönde davranış değişikliklerini sağlamak olduğuna göre, bu etkinliklerin odak noktasını öğrenciler teşkil ediyor demektir. Böylece eğitim amaçları yönündeki davranış değişikliklerinin öğrencide ne ölçüde gerçekleştiği, ve öğrenci başarısına etki eden temel unsurların ne olduğunun ortaya konulması önem arz etmektedir. Ancak eğitim sürecine genel olarak bakıldığında okullarda, zihinsel olarak daha başarılı gözükten bireyler daha çok desteklenmekte, ödüllendirilmekte ancak yaratıcılıkları göz ardı edilmektedir. Bu bağlamda eğitim etkinliklerinin yerine getirilmesinde en önemli işleve sahip olan öğretmenlerin davranışlarıyla, bireyin yaratıcılık gücünü ortaya koymasına, onların yaratıcılık gücünü üst sınırlara kadar geliştirmelerine destek olması gerekir. Bu sebeple toplumların gelişmesi açısından, zihinsel olarak üst düzeydeki bireylere gereksinimi olduğu kadar, yaratıcılık gücü de üst düzeyde bulunan bireylere gereksinimleri vardır.

Öğrenci-öğretmen ilişkilerinin niteliği, akademik başarıyı ve öğrenci davranışlarını etkilemektedir. Öğretmenin cana yakın, sempatik, hoşgörülü tavır ve davranışları öğrencilerin istenilen davranışları kazanması açısından önemlidir, bu bağlamda öğretmen-öğrenci ilişkisi birincil bir ilişki türüdür (Celep, 1997; Demirtaş, 1999; Sadık, 2002).

Wubbels ve arkadaşları öğretmenin sınıf içinde gösterebilecekleri davranışları "otoriter" ve "demokratik" olarak ikiye ayırmaktadırlar. Otoriter öğretmenler, öğrencilerin kontrol altında tutulması gerektiğini, fazla özgürlüğün zararlı olduğunu bunun da öğrencilerin dikkatini

dağıtacağını belirtirler. Demokratik öğretmenler ise, öğrencilerin her şeyden önce sınıf atmosferini sevmesi gerektiğini, bunun için hoş ve ödüllendirici bir ortamın sağlanması gerektiği, bununda öğrenciyi güdüleyeceğini ve başarısını artıracığını belirtmektedirler. Bu öğretmen öğrenciye daha yakındır ona güvenir ve sorumluluk verir(Akt. Güçlü,2000).Görüldüğü gibi sınıf ortamının ya da sınıf atmosferinin belirlenmesinde ve öğrenci başarısını etkilemede öğretmenin göstereceği davranışlar önemli bir etkiye sahiptir.

Çağımızın öğretmenin, bireylerin yaşam fırsatlarını geliştirerek, toplumu geliştirerek ve zenginleştirerek, temel insani değerleri aktarmak ve geliştirmek gibi birçok sorumluluğa sahip olması gereklidir. Bu bağlamda öğretmen öğrencilerin bireysel farklılıklarını, ilgi-ihtiyaç, yetenek ve kültürlerini bilmesi, demokratik, kültürel, ekonomik, toplumsal ve çevre sorunlarıyla ilgilenmesi, insan sevgisiyle dolu ve açık fikirli olması, yeni eğitim teknolojisi hakkında bilgi sahibi olmalı ve buna göre kendini geliştirmelidir.

Yöntem

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi sınırları içindeki İlköğretim okullarıdır. Araştırmada seçkisiz olarak belirlenen beş ilköğretim okulunun birinci kademesinde, beş yıl boyunca aynı öğretmen tarafından okutulan 389 beşinci sınıf öğrencisi de bu araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Örneklem grubuna ait bilgiler Tablo-1’de verilmiştir.

Tablo-1: Örneklem Gurubunu Oluşturan Öğrencilerin Okullara ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Okullar	Cinsiyet				Toplam
	Erkek		Kız		
	N	%	N	%	
Ali Paşa İlköğretim Okulu	52	53	47	47	99
Mustafa Kemal İlköğretim Ok.	53	52	48	48	101
Mehmetçik İlköğretim Okulu	57	49	59	51	116
Özel Diken İlköğretim Okulu	25	58	18	42	43
Özel Amid Lisesi ve İÖÖ.	18	60	12	40	30
Toplam	205	53	184	47	389

Veri Toplama Araçları

Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeği ilköğretim birinci kademede okuyan öğrencilerin, öğretmenlerinin sınıf içinde ya da sınıf dışında gösterdikleri davranışları nasıl algıladıklarını (demokratik-otoriter) ortaya koymak amacıyla Erdoğan tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 29 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin güvenirlik çalışması için test-tekrar test (.70), testi yarılama (.79) ve Cronbach Alpha katsayıları(.75) hesaplanmış, elde edilen güvenirlik katsayıları yüksek bulunmuştur. Ölçeğin madde analizi ile belirlenen ortalama ayırt edicilik değeri de $r_{jx}=.38$ olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin geçerlilik çalışması için yapılan faktör analizi sonucunda, ölçeğin iki faktörden oluştuğu gözlenmiştir(Erdoğan, 2005).

Williams Yaratıcılık Değerlendirme Ölçeği Farklı Düşünme ve Farklı Hissetme Testi olmak üzere iki form ve dokuz alt testten meydana gelmektedir. Ölçek Erdoğan tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçeğin paralel testler yoluyla elde edilen güvenirlik katsayıları .14 ile .64 arasında değişmektedir. Ölçeğin ölçüt bağımlı geçerlilik yöntemiyle elde edilen geçerlilik katsayıları da .11 ile .19 arasında değişmektedir. Elde edilen değerlerin tümü .05 düzeyinde manidardır(Erdoğan,2005).

Bulgular

Yaratıcılık Değerlendirme Ölçeğinin alt testlerinden biri olan Farklı Düşünme Testi A formu alt testleri ve toplam puan ile öğrencilerin Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeğinden aldıkları puanlar arasındaki ilişkilere Tablo-2'de yer verilmiştir.

Tablo-2: Öğrencilerin Farklı Düşünme Testi A -B Formları Alt Testleri ve Toplam Puanlar ile Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeğinden Aldıkları Puanlar Arasındaki Korelasyonlar

Alt Testler	Korelasyonlar	
	A Formu	B Formu
Akıcılık	.54**	.55**
Esneklik	.25**	.28**
Orijinallik	.33**	.37**
Ayrıntılandırma	.31**	.36**
Başlık	.33**	.36**
Toplam	.50**	.54**

**p<.01

Tablo-2'de görüldüğü gibi Farklı Düşünme Testi A formu alt testlerinden alınan puanlar ile öğrencilerin Algılanan Öğretmen Davranışları ölçeğinden aldıkları puanlar arasındaki korelasyonlar .25 ile .54 arasında değişmektedir. Elde edilen korelasyon değerlerinin tümü .01

düzeyinde manidardır. Testten elde edilen toplam puan ile Algılanan Öğretmen Davranışları ölçeğinden alınan puanlar arasındaki korelasyonda .50 olarak hesaplanmıştır. Öğrencilerin Farklı Düşünme Testi A Formu alt testlerden aldıkları puanlar ile Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeğinden alınan puanlar arasında en düşük korelasyon gösteren “esneklik” alt testi puanı, en yüksek korelasyon gösteren alt testte “akıcılık” alt testi puanıdır.

Farklı Düşünme Testi B Formu alt testlerinden alınan puanlar ile Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeğinden alınan puanlar arasındaki korelasyonlar .28 ile .55 arasında değişmektedir. Testten elde edilen toplam puan ile Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeğinden alınan puan arasındaki korelasyon da .54 olarak hesaplanmıştır. Farklı Düşünme Testi B Formundan elde edilen puanlarla, Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeğinden alınan puanlar arasında en düşük korelasyon gösteren “esneklik” alt testi puanı, en yüksek korelasyon gösteren de “akıcılık” alt testi puanıdır.

Farklı Düşünme Testi A Formu ile B Formu paralel formlardır. Öğrencilerin Farklı Düşünme Testi A ve B Formlarından alınan puanlar ile Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeğinden alınan puanlar arasındaki korelasyonlara bakıldığında, her iki formdan elde edilen puanlarla Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeğinden elde edilen puanlar arasındaki korelasyon değerlerinin, birbirlerine yakın değerler olduğunu belirtmek mümkündür.

Farklı Düşünme Testi A ve B Formları alt testlerinden elde edilen puanlar ve toplam puanlar ile Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeğinden elde edilen puanlar arasında manidar ilişkiler vardır. Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeğinden yüksek puan almak, öğretmenin “Demokratik” algılandığını, düşük puan almak öğretmenin “Otoriter” algılandığını göstermektedir. Elde edilen sonuçlara genel olarak bakıldığında öğretmenin demokratik olarak algılanması ile öğrencilerin farklı düşünme yeteneklerinin gelişimi arasında bir ilişkinin olduğunu belirtmek mümkün olmaktadır.

Öğrencilerin Farklı Hissetme Testi ve alt testlerinden aldıkları puanlar ile Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeğinden aldıkları puanlar arasındaki korelasyonlara Tablo-3’te yer verilmiştir.

Tablo-3: Öğrencilerin Farklı Hissetme Testi Alt Testleri ve Toplam Puanları ile Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeğinden Aldıkları Puanlar Arasındaki Korelasyonlar

Alt Testler	Alg. Öğret. Dav. Ölç
Merak	.48**
Hayal Kurma	.42**
Karmaşıklık	.50**
Risk Alma	.50**
Toplam	.57**

**p<.01

Tablo-3'te görüldüğü gibi Öğrencilerin Farklı Hissetme Testi alt testlerinden aldıkları puanlar ile Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında .42 ile .50 arasında korelasyonlar vardır. Farklı Hissetme Testinden alınan toplam puan ile Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeğinden alınan puanlar arasındaki korelasyon da .57 olarak hesaplanmıştır. Elde Edilen korelasyon değerleri .01 düzeyinde manidardır. Buna bağlı olarak öğretmenin öğrenciler tarafından demokratik algılanması ile öğrencilerin farklı hissetme yeteneklerinin gelişmesi arasında bir ilişki mevcuttur.

Yaratıcılık Değerlendirme Ölçeği ile öğrencilerin okul başarıları arasındaki ilişkinin belirlenmesi için 389 kişiden alınan veriler ve elde edilen bulgulara aşağıda yer verilmiştir.

Tablo-4: Farklı Düşünme Testi A ve B Formu Alt Testlerinden Elde Edilen Puanlar ile Öğrencilerin Okul Başarıları Arasındaki Korelasyonlar

Alt Testler	A Formu	B formu
Akıcılık	.10	.24**
Esneklik	-.20**	.13
Orijinallik	.25**	.24**
Ayrıntılandırma	.39**	.37**
Başlık	.15*	.50**
Toplam	.31**	.47**

**p<.01 *p<.05

Tablo-4'te görüldüğü gibi Öğrencilerin Farklı Düşünme Testi A Formundan elde edilen puanlar ile okul başarıları arasındaki korelasyonlara bakıldığında elde edilen değerler .10 ile .39 arasında değişmektedir. Akıcılık alt testi puanı ile öğrencilerin okul başarıları arasında korelasyon (.10) manidar değildir. Esneklik alt test puanı ile okul başarıları arasındaki korelasyon da -.20 olarak hesaplanmıştır, bu bağlamda esneklik alt test puanı ile okul başarıları arasında negatif yönde bir korelasyon vardır. Başlık alt test puanı ile okul başarıları arasındaki korelasyon (.15) .05 düzeyinde manidardır. Farklı Düşünme Testi A Formu Toplam puanları ile okul başarıları arasındaki korelasyon da .31 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen değer .01 düzeyinde manidardır.

Öğrencilerin Farklı Düşünme Testi B Formundan elde edilen puanlar ile okul başarıları arasındaki korelasyonlara bakıldığında elde edilen değerler .13 ile .50 arasında değişmektedir. Esneklik alt testi puanı ile öğrencilerin okul başarıları arasındaki korelasyon (.13) manidar değildir. Diğer Alt Test Puanları ile öğrencilerin okul başarıları arasındaki korelasyonlar .01 düzeyinde manidardır. Farklı Düşünme Testi B Formu toplam puanları ile okul başarıları arasındaki korelasyon da .47 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen değer .01 düzeyinde manidardır.

Farklı Düşünme Testi A ve B Formları şekil tamamlama sorularından oluşmaktadır. Genel olarak bakıldığında Farklı Düşünme Testi B Formu ile öğrencilerin okul başarıları arasındaki korelasyonlar, Farklı Düşünme Testi A Formu ile Okul başarıları arasındaki korelasyonlardan yüksektir. Bunun en temel nedeninin öğrencilerin Farklı Düşünme Testi A Formundaki şekil tamamlama sorularından tecrübe edinerek B formundaki şekil tamamlama sorularını cevaplandırmaları olduğu belirtilebilir.

Tablo-5: Farklı Hissetme Testi Alt Testlerinden Elde Edilen Puanlar ile Öğrencilerin Okul Başarıları Arasındaki Korelasyonlar

Alt Testler	Okul Başarısı
Merak	.24**
Hayal Kurma	.31**
Karmaşıklık	.15*
Risk Alma	.30**
Toplam	.32**

**p<.01 *p<.05

Tablo-5'te görüldüğü gibi öğrencilerin Farklı Hissetme Testinden aldıkları puanlar ile okul başarıları arasındaki korelasyonlar .15 ile .30 arasında değişmektedir. Testten elde edilen

toplam puan ile öğrencilerin okul başarıları arasındaki korelasyon da .32 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen korelasyonların tümü istatistiksel açıdan manidardır.

Elde edilen bulgulara genel olarak bakıldığında öğrencilerin yaratıcılıklarının desteklenmesinin, onların akademik başarılarının yükselmesi olasılığını da artırdığı şeklinde bir belirleme yapmak mümkündür.

Tartışma

Araştırma bulgularına genel olarak bakıldığında öğretmenlerin sınıf içinde öğrencilere demokratik tutum ve davranışlar sergilemesi ile öğrencilerin Farklı Düşünme Becerilerinin gelişimi arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmaktadır. Özellikle öğretmenlerin öğrencilere yönelik demokratik davranışlar sergilemesi daha çok akıcı düşünebilme, uygun cevaplar verebilme, yeni durumlar ortaya koyabilme, herhangi bir konuda kısa sürede birçok fikir üretebilme olarak ifade edilen akıcılık yeteneklerini gelişimini desteklemekle birlikte, çeşitli fikirler ortaya koyabilme, değişik kategoriler oluşturabilme olarak ifade edilen esneklik yetenekleri ile düşük ilişkiler göstermektedir.

Öğretmenlerin Öğrencilere yönelik demokratik tutumları ile onların farklı hissetme yetenekleri arasında da pozitif yönde korelasyonlar bulunmaktadır. Özellikle öğretmenlerin demokratik tutumları öğrencilerin, yeni alternatifler arama, karışık problem ya da fikirleri kavrayabilme yeteneği (karmaşıklık) ve kendi düşüncelerini savunabilme, cesaretli olabilme, tahminde bulunabilme, kendi kendini eleştirebilme ya da başarısızlığını açık bir şekilde ifade edebilme olarak ifade edilen risk alabilme yeteneklerinin gelişimine destek olduğunu araştırma bulgularıyla ifade etmek mümkündür.

Demokratik ve işbirliğine dayanan sınıf ortamı yaratan öğretmenlerin öğrencilerinin daha verimli oldukları ve sürekli çalışma fırsatı buldukları, kendi yeteneklerini daha rahatlıkla sergiledikleri, öğretmenlerin hükmedici ve baskıcı davrandığında öğrencilerin okul çalışmalarında uyumsuzluk gösterdikleri görülmektedir (Yavuzer, 1990). Araştırma bulgularına göre de öğrencileri ile demokratik işbirliğine giren öğretmenler öğrencilerin yaratıcılık yeteneklerinin gelişimine de destek olmaktadır. Birçok bilim insanı da yaratıcı niteliklere sahip ve yaratıcılığı geliştiren eğitim programları uygulayan öğretmenlerin öğrencilerin yaratıcılıklarının gelişiminde önemli katkılar sağladığını belirtmektedirler.(Can, 1998; Horozoğlu, 1998; Aral, 1990; Sarı, 1998). Ayrıca öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştiren öğretmen niteliklerine bakıldığında en önemli özelliğin öğretmenlerin öğrencilere hoşgörülü yaklaşımları, öğrencileri özgür olmaya özendirmeleri, öğrencileri birey olarak kabul etmeleri, ve

öğrencilerin fikir ve düşünceleri farklı bile olsa onların fikirlerine saygı göstermeleridir. (Sungur, 1997; Oğuzkan ve ark.1999, Torrance, 1962).

Öğrencilerin akademik başarıları ile Farklı Düşünme Testi ve alt testlerinden alınan puanlar arasında düşük ama anlamlı ilişkiler mevcuttur. Özellikle basit düşünce ya da cevapları zarif bir şekilde ortaya koyabilme, fikir ya da düşünceleri uzun uzun ifade edebilme yeteneği olarak tanımlanan ayrıntılandırma alt testi ile akademik başarılar arasındaki ilişki diğer alt testlere göre daha yüksektir. Araştırmadan elde edilen önemli bulgulardan biri de esneklik alt testi ile akademik başarı arasında negatif bir korelasyon bulunmasıdır. Buna göre farklı fikirler ortaya koyabilme olarak tanımlanan esneklik yeteneğine sahip olan öğrencilerin akademik olarak daha başarısız olduklarını belirtmek mümkündür.

Farklı Hissetme Alt testlerinden elde edilen puanlarla akademik başarı arasındaki ilişkilere bakıldığında Hayal Kurma ve Risk Alma alt testlerinden elde edilen puanlarla akademik başarı arasında, diğer alt testlere göre daha yüksek ilişkiler mevcuttur. Bu bağlamda hayal kurabilen ya da risk alabilen bireyleri akademik olarak daha başarılı bireyler olarak değerlendirmek mümkündür. Genel olarak bakıldığında yaratıcılık yeteneği yüksek olan bireyler akademik olarak ta daha başarılı bireylerdir. Literatüre bakıldığında yaratıcılık ile akademik başarı arasındaki ilişkiyi konu alan araştırmalara rastlanmamakla birlikte zeka ile yaratıcılık arasındaki ilişkileri konu alan çalışmalar mevcuttur. Buna göre araştırma bulgularına bakıldığında yaratıcılık ve zeka arasındaki ilişkiler farklı sonuçlar vermektedir. Bazı araştırmacılara göre ancak üstün zeka düzeyine sahip bireyler yaratıcı olmakla birlikte, normal zeka düzeyine sahip bireylerin yaratıcılıklarının yüksek olduğunu belirtmek mümkün değildir(Donald, 1985; Şeneri, 1995). Kimi araştırmacılara göre de zeka düzeyleri yüksek olan bireylerin yaratıcılık düzeyleri de yüksektir(Bono,1999; Kneller, 1967; Ömeroğlu,1986). Ancak son yıllarda kabul gören temel görüş, yüksek düzeyde zekanın yüksek düzeyde yaratıcılığı ortaya çıkarmadığı, yaratıcılık ile zeka arasında çok yüksek korelasyon olmadığı, daha zeki olan bireylerin daha yaratıcı bireyler olarak kabul edilemeyeceğidir.

Sonuç ve Öneriler

Yaratıcılık zihinsel yetenekler kadar önemli bir beceridir. Yaratıcılığı etkileyen bir çok çevresel değişken mevcuttur. Bu araştırmada öğretmenlerin davranışları ile yaratıcılık arasındaki ilişkiler sorgulanmıştır. Öğretmenin demokratik ve insancıl tutumları öğrencilerin kendilerini geliştirme, akademik ve yaratıcılık becerilerini üst düzeylere çıkarmaları açısından önemlidir. Bu bağlamda öğrencilerin yaratıcılık yeteneklerinin gelişimine destek olan öğretmenler aynı zamanda onların akademik olarak gelişimlerini de olumlu yönde etkilemektedir. Bu sebeple öğretmenlerin öğrencilere yönelik demokratik tutum ve davranışlar sergilemeleri konusunda

bilgilendirilmeleri, gerektiğinde hizmet içi eğitimlerle bu konuda gerekli tutum ve beceriler kazandırılmalıdır. Sonuç olarak öğrencilerin yaratıcılıklarını etkileyen başka çevresel değişkenlerinde araştırılması yaratıcı bireyler, yaratıcı toplum oluşturmak açısından önemlidir.

Bu araştırma Diyarbakır ilinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmadan elde edilen verilerin genellenebilmesi bu ve benzeri çalışmaların yapılabilmesi ile mümkündür.

KAYNAKÇA

- Ahmann, J. Stanley ve Marvin D.(1971). Evaluating Pupil Growth: Principles of Tests and Measurement. 4. Baskı. Boston:Allyn and Bacon Inc.
- Aral, Ç.N.(1990). Alt ve Üst Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Dokuz Yaş Grubu Kız ve Erkek Çocukların Yaratıcılıklarını Etkileyen Bazı Faktörler Üzerine Bir Araştırma. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Fen-Bil. Ens. Ankara.
- Aslan,E.(1994).Yaratıcı Düşünceli Bireylerin Psikolojik İhtiyaçları. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilimdalı.
- Bessis, P. JAQUİ, H.(1973). Yaratıcılık Nedir? İstanbul: İstanbul Reklam Ofset.
- Bono, E.D.(1999). Altı Şapkalı Düşünme Tekniği. Remzi Kitapevi, İstanbul.
- Can, N.(1998). Öğretmen ve Yöneticinin Etkililiğinin Öğretimdeki Yolu. Eğitim Yönetimi, Yıl:4 Sayı:13, Ankara.
- Carter, V. Good, E. (1973). Dictionary of Education. 4. Bakı. New York: McGraw Hill Book Company.
- Celep, C.(1997). Öğretmenlik Yeterlilik Duygusu. Yaşadıkça Eğitim Dergisi, İstanbul, Ocak/Şubat.
- Craft, A.(1988). “İdentity and Creativity : Educating Teachers for Postmodernism?” Teacher Development, Vol : 1, pp.83-95.
- Demirtaş, H.(1999). Orta Öğretim Kurumlarında Sorumluluğa Dayalı Sınıf Yönetimi. Öğretmen Dünyası, Sayı 238 .
- Donald, W.C.(1985). Meslek İntiharı, Yaratıcı Yetenek ve Özellikleri. İlgı Yayınları, İstanbul.
- Erdoğan, M.Y.(2005).Williams Yaratıcılık Değerlendirme Ölçeği'nin Uyarlanması ve Yaratıcılık ile Algılanan Öğretmen Davranışları Arasındaki İlişki. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Fyle, B. (1985). Encouraging Creative Thinking in Children. Teacher Education Quarterly, 12, 1, 30-35.
- Güçlü, N.(2000). Öğretmen Davranışları. Milli Eğitim. Sayı. 147.
- Horozoğlu, Ş.(1998). Öğretmenlerin Yakın Gelecekteki Rollerine İlişkin Görüşleri. Eğitim Yönetimi, Yıl:4 Sayı:14, Ankara.

- Julian, C. Stanley, K. D.(1972). Educational and Psychological Measurement and Evaluation. 50. Baskı New Jersey: Prentice-Hall Inc.
- Kneller, G.F.(1967). University of California, LosAngels, Holt, Rinehart and Wiston. London, York Chicago, Toronto, inc.
- Oğuzkan, Ş., Demiral, Ö., Tür, G.(1999). Yaratıcı Çocuk Etkinlikleri ve Oyuncaklar. M.E.B. Yayınları , İstanbul.
- Ömeroğlu, E.(1990). Anaokuluna Giden Beş ve Altı Yaşlarındaki Çocukların Sözel Yaratıcılıklarının Gelişiminde Yaratıcı Drama Eğitiminin Etkisi.(Yayınlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Ün. Sağlık Bil. Ens. Ankara.
- Rouquette , Micheal-Lois (1992). Yaratıcılık. İstanbul Şefik Matbaası.
- Sadık, F. (2002). Sınıf İçindeki Problem Davranışların Nedenleri. Eğitim Araştırmaları, Sayı.9 Ankara.
- Sarı, H.(1998). Lise Yöneticilerinin Sorun Çözmede Yaratıcılığı.(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli Üni. Sos. Bil. Ens. Kocaeli.
- Stewig, J.W.(1985). The Relation Between Creative Drama and Oral Language Growth. The Clearing House, 85, February, 258.
- Sungur, N.(1997). Yaratıcı Düşünce. Evrim Yayınları, İstanbul.
- Şahin, Ç.(2003). Değişen Dünyada Sınıf Öğretmenlerinin Değişen Toplumsal ve Yaratıcılık Rollerini. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:1, Ankara.
- Şeneri, M.G.(1995). Yaratıcılık Konusundaki Yanlışlar Doğrular. Anahtar Dergisi,7,43. İstanbul.
- Torrance , E. P.(1962). Guiding Creative Talent . New York: Prentice Hall , Inc.
- Torrance , E. P.(1968). Education and the Creative Potential. Minneapolis: The Univercity of Minnesota Press.
- Turgut, İ.(1990). Sanat Felsefesi. Karınca Matbaası, 2.Basım, İzmir.
- Wolman, B.(1973). Dictionary of Behavioral Science. New York:Van Nostrand Company.
- Yavuzer, N.(1990). Etkin Öğretmen Eğitimi Uygulamasının Öğretmenlerin Tutumlarına Etkisi. İstanbul Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.